

3.10.2025

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Valtiovarainministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä sekä siihen liittyviksi laeiksi, HE 64/2025 vp

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriön lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi valtion erityisrahoitustoiminnasta ja sen järjestämisestä sekä siihen liittyviksi laeiksi, HE 64/2025 vp. Perustuslakivaliokunnan lausuntopyynnössä *valtiovarainministeriötä pyydetään arvioimaan sääntelyä suhteessa siihen täsmällisyyteen, jolla valtion lainanottovaltuuksia yksilöidään.*

Valtiovarainministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Valtiontakaus ja valtiontakuu

Perustuslain (731/1999) 82 §:n 2 momentin mukaan valtiontakaus ja valtiontakuu voidaan antaa eduskunnan suostumuksen nojalla. Valtiontakauksella tarkoitetaan sitoutumista vastuuseen toisen velasta ja valtiontakuulla sitoutumista korvaamaan tietystä toiminnasta aiheutuvat tappiot tai menetykset.

Eduskunnan suostumus valtiontakauksen tai -takuun antamiseen voidaan antaa laissa tai erillispäätöksenä (ml. valtion talousarvioon sisältyvä suostumus). Lakimuotoa käytetään lähinnä annettaessa yleisvaltuuksia tietynlaisten takausten ja takuiden myöntämiseen. Eduskunnan erillistä suostumuspäätöstä tarvitaan sellaisiin takaus- ja takuupäätöksiin, joista ei ole säännöksiä laissa. Tällöin eduskunnan suostumus koskee yksittäistä tilannetta eikä sisällä yleisvaltuuksia. (HE 1/1998 vp, s. 135.)

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan eduskunnan valtiontakaus- tai takuusuosumuksesta tulee käydä ilmi valtiontakausten enimmäismäärä (PeVL 57/2002 vp, s. 3/I, PeVL 49/2006 vp, s. 2, PeVL 14/2011 vp, s. 2-3, PeVL 11/2020 vp, s. 6).

Hallituksen esityksen (HE 64/2025 vp) 6 §:n 1 momentin mukaan yhtiön ja sen tytäryhtiöiden 5 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten määrä saa olla enintään 50 miljardia euroa. Yhtiön varainhankintaa varten ottamien valtion vastuulla olevien velkojen määrä saa olla enintään 20 miljardia euroa. Nämä HE:n enimmäissummat ovat sinänsä euromääräisesti tarkkarajaiset. Lisäksi 15 §:n 1 momentin mukaan valtio vastaa varainhankintaan ja -hallintaan liittyvistä sopimuksista ja niihin liittyvien riskiensuojaussopimusten mukaisesta sitoumuksien täyttämisestä.

HE:n mukaan laissa ei säädettäisi, miten 50 miljardin euron rahoitusvaltuus jakautuisi esim. kotimaan rahoitukseen, viennin rahoitukseen ja näihin sisältyvään ns. erityisriskinottoon. Tästä tai muusta valittavasta eduskunnan päättämistä jaottelusta voitaisiin kuitenkin ehdotuksen mukaan päättää valtion talousarviossa.

Ehdotettava sääntelytapa on muutos nykytilaan nähden ja merkitsisi eduskunnan finanssi- ja budjettivallan käyttöä nykyistä selvästi summaarisemmin. Perustuslain tulkintakysymyksiä jää, onko muutos niin suuri, ettei sitä voida säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Selvää on, että rahoitusvaltuudet ovat suuret suhteessa valtion talousarvioon ja että vastuusitoumusten osittaisestakin realisoitumisesta aiheutuisi valtiolle merkittäviä lisämenoja. Rahoitusvaltuuden mittaluokka puoltaisi sitä, että eduskunta päättäisi rahoitusvaltuuden kokonaismäärän lisäksi sitovasti (laissa tai valtion talousarviossa, jolloin jaottelua voidaan muuttaa yleensä nopeammin kuin lain muutos edellyttäisi) erikseen viennin ja kotimaan rahoituksen ohella ainakin riskipitoisimman toiminnan kuten erityisriskinoton enimmäismäärästä.

Valtion lainanottovaltuus

Perustuslain (731/1999) 82 §:n 1 momentin mukaan valtion lainanoton tulee perustua eduskunnan suostumukseen, josta ilmenee uuden lainanoton tai valtionvelan enimmäismäärä. Suostumus lainanottoon voidaan antaa valtion talousarviossa tai eduskunnan erillisellä päätöksellä ja se voi olla voimassa joko määräajan tai toistaiseksi.

Perustuslaissa ei ole edellä mainittuja tarkempia säännöksiä valtion lainanotosta. Varsinaiset lainaehdot kuten laina-aika ja korko ovat tarkoitettu jäämään toimeenpanovallan sovittaviksi.

Lainanottosuostumuskäytännössä eduskunta on kuitenkin päättänyt erikseen lainanoton enimmäismäärään sisältyvän lyhytaikaisen lainanoton enimmäismäärästä. Tällä asetetaan toimeenpanovallalle kielto rahoittaa valtion toimintaa olennaisessa määrin nopeasti erääntyvällä velkarahoituksella.

Lainanottosuostumus on sisältänyt lisäksi mahdollisuuden delegoida lainanottoon liittyviä operatiivisia tehtäviä valtioneuvostolta valtiovarainministeriölle ja edelleen Valtiokonttorille. Käytännössä valtiovarainministeriö antaa Valtiokonttorille tarkempia yksityiskohtia sisältävän määräyksen valtion lainanoton operatiivisen hallinnoinnin toteuttamiseksi.

Tällä hetkellä valtion lainanotosta on voimassa eduskunnan päätös valtioneuvoston lainanottovaltuuden muuttamisesta (374/2024). Valtion lainanoton enimmäismäärää koskevat korotukset on pidetty suhteessa korotustilanteen olemassa olevaan lainamäärään nähden sellaisina, että kasvavan valtionvelan oloissa korotusesityksiä on ollut tarvetta tehdä eduskunnalle viime vuosina melko lyhyin välein.

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Mika Niemelä